

סילבוס

שם הקורס:	על שדים ואנשים – דמונולוגיה יהודית בעת העתיקה
מספר הקורס:	126-1-0267
סטטוס:	שיעור בחירה סמסטר א יום ד, 16-18
שם המרצה:	פרופ' יובל הררי
שעת קבלה:	יום ג, 15-16

תיאור הקורס

הקטגוריה הדמונית היא אמצעי פרשני רב עוצמה להבנת קשיי המציאות ולהתמודדות עמם. שדים היו חלק מן הקוסמולוגיה היהודית מאז ראשיתה המוכרת לנו. האמונה בקיומם והמעשים הנגזרים ממנה מלוים את היהדות המסורתית עד ימינו. הקורס יתמקד בראשיתה של הדמונולוגיה (תורת השדים) היהודית ויבחן את היבטיה העיוניים והמעשיים בעת העתיקה. נעמוד על התפיסות בנוגע למוצא השדים למעמדם, למקומו של השטן (העומד בראשם) בעולם ולדרכי פעולתם, וכן על אמצעי ההתגוננות האנושיים מפניהם. נעשה זאת באמצעות היכרות עם מגוון רחב של מקורות: המקרא, ספרות בית שני, מגילות ים המלח, ספרות חז"ל וממצאים מאגיים משלהי העת העתיקה - קערות לחש, קמעות לרפואה ולהגנה מפני שדים וקטעים מספרי מרשמים מאגיים.

פרשיות לימוד

- מקרא – המלאך המשחית, שטן, שדים, פרשת חתן דמים (ופרשנויות)
- ספרות בית שני – מרד המלאכים והולדת הרוחות הרעות, השטן בספר היובלים, טוביה וגירוש השד
- כת מדבר יהודה – תורת שתי הרוחות, מלאכי חבל, משטמה
- יוספוס – מופע גירוש הרוחות של אלעזר
- הברית החדשה – ישו מגרש השדים
- ספרות חז"ל – סיפורי שדים וחכמים
- קערות לחש, קמעות ומרשמים מאגיים לגרוש שדים – מאגיה ושדים בחיי היום יום

דרישות אקדמיות והרכב הציון

- חובת נוכחות בשיעורים
- בחינה מסכמת – 100 אחוזים

ביבליוגרפיה

1. אנציקלופדיה מקראית, הערכים 'שדים', 'שטן'.
2. אסתר אשל, 'האמונה בשדים בספרות היהודית מימי הבית השני', מחניים 14 (תשס"ג), עמ' 11-18.
3. יעקב ליכט (מהדיר), מגילת הסרכים, ירושלים תשנ"ו, עמ' 81-105.
4. Elaine Pagels, 'The Social History of Satan, the "Intimate Enemy": A Preliminary Sketch', Harvard Theological Review 84:2 (1991), pp. 105-128
5. Y. Harari, "Tobit, the Book of", Encyclopedia of Jewish Folklore and Traditions, vol. 2, pp. 523-525
6. דוד פלוסר, 'רפויי ידיים במגילות מדבר יהודה', בתוך: 'הנ"ל, יהדות ומקורות הנצרות, תל אביב 1979, עמ' 113-114.
7. אביעד קליינברג, הנצרות מראשיתה ועד הרפורמציה (הוצאת האוניברסיטה המשודרת, 1995), עמ' 17-27 (ישו וספרי הבשורה).
8. Grahm H. Twelftree, *Jesus the Exorcist: A Contribution to the Study of the Historical Jesus*, Peabody 1993, pp. 13-52

9. יובל הררי, הכישוף היהודי הקדום: מחקר, שיטה, מקורות (ירושלים 2010), עמ' 159–200 (קמעות וקערות), 297–312 (ספרות חז"ל).
10. שאול שקד, 'קערות השבעה ולוחות קמיע: כיצד נפטרים משדים ומזיקים?', קדמוניות 129 (תשס"ה), עמ' 2–13.
11. עלי יסיף, סיפור העם העברי, ירושלים תשנ"ד, עמ' 161–173 (חז"ל – סיפורי שדים).